

МОЛОДІЖНИЙ ЕКО-ПРОЕКТ У ФОРМАТІ МІЖНАРОДНОЇ ТРИЕНАЛЕ ДИЗАЙН-ГРАФІКИ „4-й БЛОК”

Гладун О.Д.

Черкаський національний університет

Анотація. Розглянуто молодіжний еко-проект (номінація шостої триєнале екологічного плаката „4-й Блок”) та визначено його роль з огляду на актуальні завдання сучасного мистецтва.

Ключові слова. молодіжний еко-проект, „4-й Блок”, відеоарт, О. Векленко.

Annotation. Gladun O. Молодежный эко-проект в формате Международной триеннале дизайн-графики „4-й Блок”. Рассмотрен молодежный эко-проект (номінация шестой триеннале экологического плаката „4-й Блок”) с учетом актуальных задач современного искусства и определена его роль.

Ключевые слова. молодежный эко-проект „4-й Блок”, видеоарт, О. Векленко.

Annotation. Gladun O. The youth eco-projekt in the framework of the International triennial of the graphics design „The 4th Block”. The youth eco-projekt (nomination of the sixth triennial of the ecological poster „The 4th Block”) deals with the actual tasks of the contemporary art and determined its role.

Key words. The youth eco-projekt, „The 4th Block”, videoart, O. Veklenko.

Постановка проблеми. Глобальна соціальна криза, коли людство опинилося на межі двох можливостей – вижити або загинути, спонукає до перегляду сформованої системи цінностей „суспільство – природа”. Однією із суперечностей даної системи є наявність безмежних потреб розвитку суспільства і обмежених можливостей природи. Ситуація, що склалася, обумовлює необхідність глибинної трансформації усіх форм мислення – переходу від корпоративної, блокової свідомості, до розуміння єдності соціальної та духовно-культурної практики і на основі цього прогнозування та творення майбутнього. Наявний стан речей потребує пошуку нових шляхів, одним із яких є продовження напряму розвідок, започаткованих постмодернізмом, їх розгортання на базі нових соціокультурних та технічних надбань.

Аналіз досліджень і публікацій. За 15 років існування Міжнародної екологічної триєнале дизайн-графіки „4-й Блок” (1991 – 2006) накопичився значний публікаційний матеріал, присвячений безпосередньо „4-му Блоку” та екологічним негараздам, які порушуються в його контексті (інформація в Інтернет, вступні статті до каталогів, мистецтвознавчі рефлексії). Враховуючи постановку завдання – популяризацію проекту, дані публікації у своїй більшості носять репрезентативний характер. З мистецтвознавчим аналізом

певних позицій виступають С. Серов, Л. Савицька, С. Рибалко, О. Гладун та ін. Для вирішення завдань статті – вивчення феномену молодіжного еко-проекту (нової номінації шостої екологічної триєнале „4-й Блок”, 2006 р.) в контексті завдань сучасного мистецтва, спираємось на теоретичні засади В. Бичкова (некласична естетика), П. Родькіна (комунікативність сучасного мистецтва), Т. Орлової (культурологічні інтенції сучасності), В. Даниленка (складові сучасного дизайну) та ін.

Результати дослідження. У XXI столітті почуття відповідальності за планету виникло як реакція на екологічну катастрофу, як бажання зберегти себе, культуру, цивілізацію. Розглядаючи дизайнерську проектність з позицій пріоритетів суспільства XXI століття, В. Даниленко доповнює визначення дизайну як такої художньо-проектної діяльності, котра спрямована на формування гармонійного з природним штучного середовища, яка мінімізує, а в ідеалі унеможливує завдання шкоди природі та культурі [1, с. 16].

Сьогодні за умов екологічної катастрофи виключно важливого значення набула екологічна активність суспільства як форма діяльності суб'єктів, що спрямована на гармонізацію взаємодії людини і природи. Екологічна активність особистості орієнтована як на цілі суспільства, так і на власну самореалізацію. Вона є соціальною умовою і засобом здійснення глобальних „суперзавдань” – гармонізації взаємодії суспільства і природи.

На початку нового тисячоліття у дизайні процес екологічної пріоритетності набув форм спрямованого руху. Так, у форматі Міжнародної триєнале екологічного плаката „4-й Блок”, що проводиться у Харкові з 1991 року, відчувається намагання не просто привернути увагу світової спільноти до питань екології, а виробити новий якісний підхід до самої проблеми існування людини, де найвищим сенсом буття є людина – поза її життям губиться всякий зміст.

У роботах, представлених в різних проектах триєнале (1991 – 2006), відображено особисте ставлення авторів до глобальних екологічних проблем. Порушуючи їх у візуальному просторі „4-го Блоку”, вони формують підмурівок

у створенні нового якісного рівня проблеми. Змістивши наголос зі споживчих суспільних установок у сторону світотворчих, оргкомітет намагається консолідувати духовний потенціал активних творчих особистостей в єдиний потік, який би посилив розуміння того, що зв'язок людини і природи виходить за межі збереження навколишнього середовища і складає специфічно людський спосіб буття й життєдіяльності. Така ситуація визначила спектр творчих пошуків учасників триєнале, де кожен автор мав відповісти на запитання: „Бути чи не бути?”, яке ще ніколи не стояло так гостро.

Однак, відчуваючи певну відокремленість мистецтва плакату від масового споживача, у форматі шостої триєнале (2006) виникла ідея створення нової номінації – молодіжного еко-проекту. Дана номінація – це пропозиція організаторів „4-го Блоку” молодим колегам засобами відеоарту розпочати спільний пошук нових дизайнерських підходів і творчих задумів у межах екологічної тематики. На думку О. Севериної (куратора молодіжного проекту) – це своєрідний соціальний тест:

- Чи відчуває молоде покоління біль Чорнобиля?
- Що знає про цю трагедію та її наслідки?

О. Северина відзначає: „Сьогодні життя плаката замикається у колі професіоналів. Плакати частіше створюються дизайнерами для дизайнерів, або для невеликих аудиторій, а плакатне мистецтво поступово стає раритетом. Можливо, настав час шукати нові мистецькі форми, щоб творчість художників-дизайнерів залишалася не тільки в експозиційних залах, а й мала більш соціально значиму, помітну для суспільства позицію, особливо якщо йдеться про таку загальнолюдську проблему як екологія?”

Ровесникам аварії на ЧАЕС (двадцятилітній молоді) було запропоновано „відповісти”, що означає для них поняття „екологія”, як зрозуміти й осмислити в її контексті досвід Чорнобиля та якою має бути нова візуальна мова.

Варто пояснити, якщо образотворче мистецтво оперує символами і знаками опосередковано, то графічний дизайн працює з ними напрямки. Класичне мистецтво завжди було просякнуте етикою, а концепція сучасного мистецтва –

утвердити естетичний, чистий, а тому **екологічний підхід** у створенні культурного простору (П. Родькін). Раніше, виконуючи роль „обслуговуючого персоналу” (вжиткової графіки), графічний дизайн не опікувався проблемами „великого мистецтва”. Однак з глобальною комунікацією культури, останній, співпадаючи за своєю структурною основою із засобами масової комунікації, починає активно впливати, більш того, формувати нове мистецьке поле – відеоарт, який, у свою чергу, поступово впливає на класичні образотворчі різновиди, захоплюючи та вводячи їх до нового синтезу мистецтв.

У зв'язку з цим, „засвоєння уроків Чорнобиля”, тобто, результати молодіжного еко-проекту, слід сприймати як спробу створення нової візуальної системи символів і знаків в контексті нових завдань актуального мистецтва – від розкриття сенсу, до його трансляції. Такі зрушення можливі лише завдяки специфіці сучасної візуальної комунікації. Жоден мистецький різновид на сьогодні не є пристосованим до подібних зрушень у сприйнятті буття. Саме цим пояснюється апеляція „4-го Блоку” до відеоарту, який збільшує концептуально-проектні можливості творчості, де більше ступенів свободи набуває продуктивна уява, розширюється фантазія, „зміцнюється особистісно-вольова домінанта художніх експериментів” (Т. Орлова).

У намаганні перемогти інертність суспільства, учасники проекту зайнялися формуванням іншої реальності, що стала синтезом між максимально високим ступенем абстрагування і конкретністю, навіть натуралістичністю імітативних моделей, де зливаються свідомість з реальністю, думка з відчуттям. Завдяки відеоарту долається дискретність предметів реального світу, виявляється їх проникливість і можливість сумішатися.

Основним завданням еко-проекту можна вважати розвиток екологічної активності студентської молоді як креативної діяльності у формах візуальної образотворчості, що формально відбулася через злиття та взаємовплив різних медіа. Змістовний рівень проекту – розширення середовища існування триєнале, надання їй нових ступенів свободи, рухливості, гнучкості та, що головне, пошук ідеалу повного багатовимірного всесвіту, який має існувати

виключно за законами гармонії. Досліджуючи культурологічні інтенції сучасності, Т. Орлова відзначає, що „неабиякі можливості відкриває світ віртуальних реальностей для розвитку інтелектуальної інтуїції” [3, с.224]. Таким чином, завданням еко-проекту, крім розвитку екологічної свідомості, став інтуїтивний пошук нових нетрадиційних підходів до вирішення екологічних проблем засобами мистецтва.

Якщо розглядати тематичний діапазон молодіжного еко-проекту, то він є доволі широким: від утвердження цінностей природи до необхідності збереження духовної культури; це своєрідні філософські роздуми про сутність життя молодої людини, її місце й роль в екосистемі планети, відчуття власної відповідальності за руйнівні наслідки техногенної ідеології, бажання усіх примирити. У знаках радіаційного забруднення, в самому слові „Чорнобиль”, що уже давно перетворилося на місткий бренд, звучить не відчай, не розгубленість – звучить бажання жити.

Презентація проекту, основна частина якого була розгорнута у підвалі елітного будинку в Харкові, сприймається символом перемоги над системою, над стихією, над ангажованою свідомістю. У новій номінації немає протиставлення людина-природа, проте є намагання відшукати новітні форми, нову мистецьку мову, адекватну часу – часу глобальних змін цивілізаційних орієнтирів. Молодь змогла висловити своє, на наш погляд, досить толерантне відношення до наслідків чорнобильської трагедії й представити власне розуміння сучасних екологічних та морально-етичних проблем.

У студентських еко-проектах, що є вельми естетичними, прослідковуються дві основні тенденції: світотворча (гармонійна) та застережна, що реалізована через розкриття образу трагедії. Такі роботи, знаходячи відгук у глядача, справляють величезний вплив на психіку, викликають потужну емоційну реакцію. Повертаючи людину до жаху пережитих подій, вони мають візуальне активне переконання. Але є й такі, що пропонують локальні вирішення проблеми (метаморфози з контейнерами для сміття, нанесення символіки анти-СНДу на білизну, перетворення відходів в арт-об'єкти тощо).

Втім, хочеться наголосити, що головною цінністю і метою молодіжного проекту стали не самі артефакти, завершені твори, а процес їх створення і перетворення в ході сприйняття.

Молодіжний еко-проект продемонстрував, що візуальне мистецтво здатне синтезувати загальні переживання, завдяки власній комунікативності йому легше розпочати програму гуманізації та екологізації людського середовища (як зовнішнього так і внутрішнього), де вирішення глобальних екологічних проблем залежить від колективного розуму, від зорієнтованої у майбутнє життєстверджуючої енергії молоді.

Як реакція на катастрофи й альтернатива технократичному мисленню, що глибоко укорінилося в усіх сферах людської діяльності, молодіжна номінація „4-го Блоку” є напрочуд цікавою, внутрішньо-оптимістичною, високоенергетичною з розмаїттям формальних підходів та сенсових вирішень. На прикладі студентських проектів, ще раз переконуємося, що футурологічні прогнози щодо розвитку сучасного мистецтва, де екологічна складова має бути пріоритетною, набувають продуктивності за умови їх щільного альянсу з новітнім художнім пошуком. У сучасній культурі перспективи мистецького новаторства нічим не обмежені, тому прогностична функція мистецтва навряд чи може бути забезпечена апеляцією до класичних методів.

Молодіжний еко-проект – це принципово нове мистецьке явище, що містить у собі цілий ряд інших: арт-проекти, екологічні акції, інсталяції, art-books, хеппенінги, флеш-анімації, кінематографічні та анімаційні проекти і передбачає активні форми їх опанування.

Висновки.

1. Двадцята річниця аварії на ЧАЕС стимулювала художню творчість до переосмислення наслідків трагедії, що призвело до нових образотворчих експериментів та адекватних часу вирішень. Одним із таких став молодіжний еко-проект – нова номінація триєнале „4-го Блоку”. Завдяки студентським проектам було продемонстровано, що творчі можливості людини значною мірою залежать від різноманітності засобів креативної діяльності; очевидно, що

саме сучасні візуальні інформаційні технології і створюваний на їх основі відеоарт, відкривають для творчого розвитку молоді найбільші перспективи.

2. Спираючись на вищезазначене, уявляється коректним твердження, що даний еко-проект став для молоді одним із засобів освоєння світу та торування власних стежок, які згодом можуть привести і до нових шляхів у мистецтві. Останній забезпечує різноманіття впливу на глядача, провокує його до активної взаємодії, формує загальну екологічну свідомість, покликану спонукати особистість до конкретної практики – збереження й поліпшення стану зовнішнього і внутрішнього світів.

Подальші дослідження планується провести у напрямку вивчення місця і ролі графічного дизайну в новому синтезі сучасних мистецтв.

Література:

1. Даниленко В. *Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія.* – Х.: Калорит, 2005. – 244 с.: іл. – Бібліографія: С.227-229.
2. Орлова Т. *Образний синтез в умовах screen – культури // Філософські обрії.* – 2003. - № 10. – С.217-228.
3. Орлова Т. *Метамистецтво в контексті культурологічних інтенцій сучасності // Мистецтвознавство України. Зб. наукових праць. Ред. кол.: А.Чебикін та ін.* – К., СДП Крайчук В.П., 2004. – Вип. 4. – С. 248-261.
4. 4-й Блок Триєнале – 97 – Харків: *Матеріали симпозиуму / Упоряд. Л. Савицька, О. Векленко, під заг. ред. О. Гагуцьки.* – Х., 2000. – 56 с.
5. www.4block.com
6. www.livejournal.com/community/design_books/
7. www.prdesign.ru/design1.html

ЕЛЕМЕНТИ ТВОРЧОСТІ В АКАДЕМІЧНОМУ РИСУНКУ

Головатий С.С.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті автор заперечує спрощене або викривлене використання поняття „творчий підхід” в навчальній практиці, яке часом перетворюється на китатт чогось модного і модернового в сьогоденному фаховому викладацтві. У пропонованому матеріалі доводиться нелогічність протиставлення творчості навчання, тому що останнє навчає художній мові, за допомогою котрої реалізується творчість.

Ключові слова. Образотворча грамота, рисунок, тон, форма, творчий компонент.

Анотація. Головатий С.С. *Элементы творчества в академическом рисунке.* В статье автор отрицает упрощенное или искривленное использование понятия „творческий подход” в учебной практике, которое подчас превращается в подобие чего-то модного и современного в сегодняшнем профессиональном преподавании. В предлагаемом материале доказывается нелогичность противопоставления творчества обучению, потому что последнее учит художественному языку, с помощью которого реализуется творчество.

Ключевые слова. Изобразительная грамота, рисунок, тон, форма, творческий компонент.

Annotation. In the article an author denies the simplified or distorted use of concept „creative approach” in educational practice, which at times grows into similarity something stylish and modern in today's professional teaching. Illogicality of contrasting of creation to teaching is proved in the offered material, because the last teaches to the artistic language, which creation will be realized by.

Key words. The graphic letter, figure, tone, the form, creative component